

Onlinerejse til Det tidl. Jugoslavien - onsdag den 15. februar 2023

PROGRAM

Fra kl. 10.00 til 11.00 er linket åbent til at prøve at komme på Zoom-programmet, hvis man ikke har prøvet det før. Hvis det driller, kan du ringe på tlf. 70 26 36 66 og få hjælp fra os.

Fra kl. 13.30 er samme link åbent til, at man kan koble sig på rejsen til løs samtale.

14.00 **Velkomst** ved DEO's stifter **Finn Ellegaard**.

14.05 **Introvideo** om Det tidligere Jugoslavien med introduktion fra rejselederen **Zlatko Jovanovic**.

14.20 **"Jugoslavien før og efter sammenbruddet"** Oplæg og diskussion om Jugoslaviens historie samt samfund og politik i Jugoslaviens efterfølgertater, ved Zlatko Jovanovic.

14.45 **"Sprog i Jugoslavien og dets efterfølgertater"**. Samtale med **Martin Schou Madsen**, cand.mag. i serbokroatisk, ph.d. Studielektor på østeuropastudier, KU.

15.05 *Pause til at strække ben*

15.10 **"Samarbejde på tværs af etniske skillelinjer"**. Samtale med med **Ungdomsorganisationen PRONI** fra den multietniske bosniske by Brčko (på engelsk med oversættelser).

15.35 **"At leve sit liv i flere jugoslaviske efterfølgertater på en gang"**. Samtale med **Gordana Bukejlović**, som boede i Danmark i nogle år i starten af år 2000, inden hun sammen med sin familie rejste til Herceg Novi i Montenegro.

16.00 *Pause til at strække ben*

16.05 **"Jugoslavien efter Jugoslavien?"** Oplæg om, hvordan man husker Jugoslavien i dag, ved **Mitja Velikonja**, forsker ved Ljubljana Universitet i Slovenien (på engelsk i en dansktekstet video).

16.20 **Zlatko besvarer sidste spørgsmål** om Jugoslavien og dets efterfølgertater.

16.30 Vi ser introvideoen igen

16.45 **Fri debat mellem deltagerne**, hvor man kan bidrage med egne oplevelser.

17.00 Afslutning ved Finn Ellegaard.

Jeres rejseleder er Zlatko Jovanovic, som er ph.d. i jugoslavisk historie og analytiker og rejsechef i DEO. Zlatko har forsket, undervist og skrevet om Jugoslavien og dets efterfølgertater. Han optræder jævnligt i danske medier, hvor han dækker aktuel udvikling i landene.

STATEN JUGOSLAVIEN:

Staten Jugoslavien eksisterede i to perioder: fra 1918-1941 og igen fra 1945-1991.

Derfor taler man ofte om **to Jugoslavier**: Det 1. Jugoslavien fra 1918-1941 og det 2. Jugoslavien fra 1945-1991.

Det første Jugoslavien var et centraliseret kongedømme. Det brød sammen, da landet blev invaderet af aksemagterne i april 1941. Allerede i maj og juni opstår de første modstandsbevægelser, rundtomkring i forskellige dele af det tidligere land, og allerede i efteråret findes der mindre befrieede, selvstyrende enklaver. Som en undtagelse i det besatte Europa, er en betydelig del af Jugoslavien befriet i forsommeren 1943, og i efteråret samme år udråber den kommunistisk-ledede modstandsbevægelse genetablering af Jugoslavien.

Jugoslavien genopstår ved sin befrielse i maj 1945. Det "nye" land genskabes som en socialistisk republik. Officielt er landet allerede fra 1945 føderalt indrettet, men det er reelt først i 1960'erne, at delstatsrepublikkerne og i 1970'erne, at provinserne får meget udvidet selvstyre.

Den jugoslaviske stat hed Kongedømme af Serbere, Kroater og Slovenere fra 1918-1929. Dernæst og frem til 1941, hvor landet oplyses i forbindelse med besættelse under 2. Verdenskrig, hed landet Kongedømmet Jugoslavien.

Efter 2. Verdenskrig hed landet først (1945-1963) Føderative Folkerepublik Jugoslavien og dernæst Socialistisk Føderativ Republik Jugoslavien - SFRJ (1963-1991).

Efter alle andre delstatsrepublikker erklærede selvstændighed, udråbte Serbien og Montenegro i 1992 sig selv for Forbundsrepublikken Jugoslavien. I 2003 skiftede landet navn til Serbien og Montenegro, og siden har der ikke været nogen stat, der har kaldt sig selv for Jugoslavien.

Jugoslavien bestod af **6 delstatsrepublikker**: Slovenien, Kroatien, Bosnien-Hercegovina, Montenegro, Serbien og Makedonien. Derudover var der **2 selvstyrende provinser** - Vojvodina og Kosovo - i hhv. det nordlige og sydlige Serbien.

Under den kolde krig havde Jugoslavien en særlig geopolitisk position, idet landet hverken hørte under Øst- eller Vestblokken. Det førte sin egen udenrigspolitik og var en af grundlæggerne og leder af De alliancefrie landes bevægelse. I Europa allierede landet sig med andre neutrale lande - Finland, Østrig, Schweiz og Sverige - og arbejdede aktivt inden for CSCE, forgænger for OSCE (Organisation for Sikkerhed og Samarbejde i Europa).

Mens det eksisterede, strakte Jugoslavien sig over et areal på 255.804 km² (Danmark 43.098) og var dermed Europas niende største land. Inden sammenbruddet nåede landets indbyggertal 24 millioner. I dag bor der kun godt 20 millioner i de syv stater, der opstod efter Jugoslaviens opløsning.

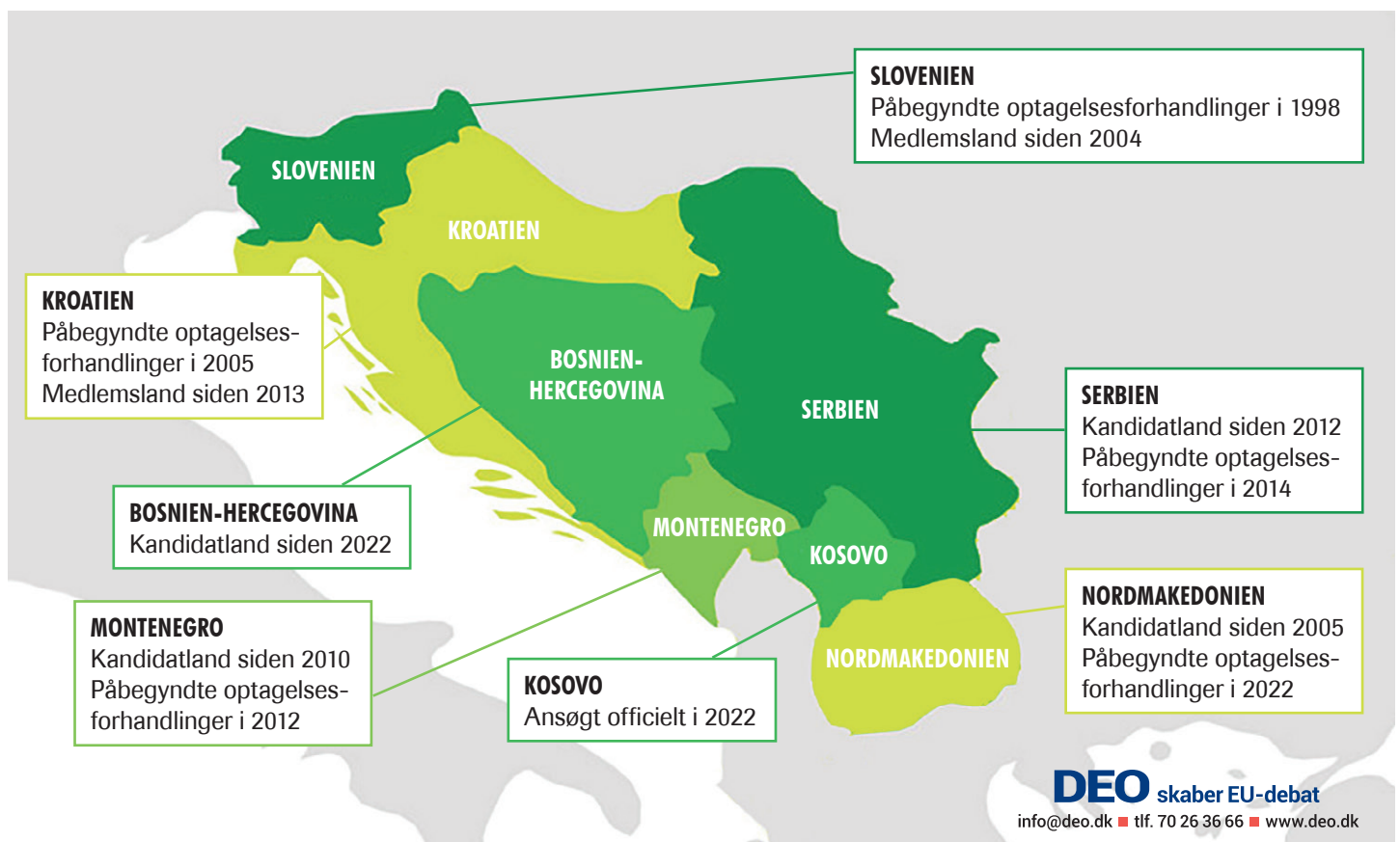

JUGOSLAVIENS SYV EFTERFØLGERSTATER

Land	Folketal	Areal	Løn efter skat	Gennemsnitlig pension pr. mdr.	Arbejdsløshed
 Bosnien/Hercegovina	3.509.728	51.129 km ²	5.400 kr.	2.100 kr.	19 %
 Montenegro	622.387	13.812 km ²	5.400 kr.	2.600 kr.	20 %
 Kroatien	3.888.529	56.594 km ²	8.000 kr.	3.600 kr.	6 %
 Nordmakedonien	1.836.713	25.713 km ²	4.600 kr.	2.300 kr.	14 %
 Kosovo	1.780.021	10.908 km ²	3.900 kr.	1.800 kr.	24 %
 Serbien	7.186.862	88.361 km ²	5.300 kr.	2.300 kr.	8 %
 Slovenien	2.107.180	20.273 km ²	10.800 kr.	6.500 kr.	4 %
 Danmark	5.873.419	43.098 km ²	18.900 kr.	10.600 kr.	4 %

JUGOSLAVIEN OG EØF/EU:

- Allerede i 1980'erne lavede det daværende Jugoslavien en række handelsaftaler med det daværende EØF.
- I starten af 1990'erne prøvede den sidste jugoslaviske premierminister Ante Marković på baggrund af det relativt gode forhold til EØF at få (hele) landet ind i EF. Markovic håbede, at han derved også kunne redde landet fra sammenbruddet.
- Det lykkedes ikke, og Jugoslavien brød sammen, men idéen om EF/EU-medlemskab blev siden et af de vigtigste punkter på den politiske agenda i samtlige lande, der opstod ud af Jugoslavien.
- Slovenien blev medlemsland i 2004. Tre år senere, i 2007, som de første af de ti lande, som blev medlemmer i 2004, introducerede Slovenien euro. Samme år blev landet en del af Schengen-zonen.
- Som det foreløbig sidste land, blev Kroatien medlem i 2013. Siden 1. januar i år (2023) er landet en del af både Schengen- og eurosamarbejdet.
- Montenegro, Serbien, Nordmakedonien og Bosnien-Hercegovina er kandidatlande, men mens de tre første lande har påbegyndt deres optagelsesforhandlinger med EU, er Bosnien-Hercegovina først blevet kandidatland i december 2022.
- Kosovo er fortsat kun potentielt kandidatland, idet landet ikke engang er anerkendt som selvstændigt land af fem EU-medlemslande (Cypern, Grækenland, Rumænien, Slovakiet og Spanien). Landet har dog søgt officielt om EU-optagelse.

MUSIK I INTROVIDEOEN:

0.00-0.40 "Hej Slaveni" ("Hej slaver").

Jugoslaviens nationalmelodi "Hej slaver" blev originalt skrevet på tjekkisk af en slovakisk lutheransk præst i 1834. Det er en pan-slavisk sang, som siden 1926 har været Polens nationalsang og fungerede ligeledes i perioden fra 1945-1991 som Jugoslaviens nationalsang. Teksten, der starter med sætningen "Hej slaver, her lever videre vores slægts hellige ånd", indikerer, at Jugoslavien er et slavisk land, hvilket til dels er problematisk, idet også andre, end slaver, levede i Jugoslavien, herunder albanere, ungarere, italienere, rumænere, jøder, romaer osv.

0.40-1.48 Esma Redžepova "Opa nina nina naj" (Op og danse, min kære)

Mens hun levede, blev Esma Redžepova ofte omtalt som "Roma Queen". Esma var født i Skopje under 2. Verdenskrig og begyndte at synge som 9-årig. Allerede som teenager blev hun kendt i Jugoslavien og siden også i hele verden. Hun var den første verdenskendte sangerinde der sang på romani. Hun har flere gange optrådt i Danmark og sang helt til hun døde i 2016. Udover musik var hun kendt for sit store humanitære engagement. Bl.a. for at have adopteret 47 fattige, primært roma, børn (og deres familier), for at hjælpe dem ud af fattigdom. Esma var også en stor forkæmper for romakvindernes rettigheder.

1.48-3.34 Bijelo dugme "Kosovska" ("Kosovo-sangen").

Albanere var den største ikke-slaviske nationale gruppe i Jugoslavien og den største befolkningsgruppe i Kosovo-provinsen samt næststørste i Makedonien. Albansk er et indoeuropæisk sprog, der ikke er beslægtet med andre sprog i Europa. Derfor var der ikke ret mange ikke-albanere i Jugoslavien, der kunne forstå albansk. Med en tanke om at lære ikke-albanske jugoslavere nogle få albanske gloser - og dermed styrke forståelsen mellem landets slaviske nationale grupper og albanere - indspillede Jugoslaviens største rockband, Bijelo dugme, i 1983 en sang på albansk - nemlig "Kosovo-sangen" eller "Kosovska".

3.34-6.28 Ladarice "Jugoslavia (Od Vardara pa do Triglava)"; dansk: "Jugoslavien (Fra Vardar til Triglav)"

Bevidst om at "Hej slaver" kunne virke ekskluderende på nogle nationale og etniske grupper i landet, begyndte man i starten af 1970'erne at søge efter en ny nationalmelodi. I 1974 skrev en Beograd jurist og komponist tekst og musik til sangen "Jugoslavia (Od Vardara pa do Triglava)" og i 1980 indspillede det kroatiske folk band Ladarice sangen. Lige siden har sangen været en slags Jugoslaviens uofficielle nationalsang. I modsætning til den etnisk-slaviske "Hej slaver", definerede Ladarices sang Jugoslavien rent geografisk: "Od Vardara pa do Triglava, od Đerdapa pa do Jadrana", eller fra Vardar-floden i syd i Makedonien til Triglav-bjergtoppen i nord i Slovenien, og fra Đerdap (Jernporten) i øst på grænsen mellem Serbien og Rumænien til Adriaterhavet i vest.

6.28-9.12 Berta Ambrož "Brez besed" ("Uden ord")

Jugoslavien var ikke kun forskelligt fra Østbloklandene geopolitisk. Jugoslavien var også meget mere åbent for kulturelle indflydelser fra vesten. Vestlige populærkulturelle trends (især pop- og rockmusik) blev frit dyrket i Jugoslavien, og jugoslaverne opfattede sig selv som hørende til den vestlige (populær)kulturelle sfære. Det var ikke mindst i forhold til, at Jugoslavien som det eneste socialistiske land fra 1961 deltog i Eurovision Song Contest, herunder flere gange med sange på slovensk, som fx 1966-sangen "Brez besed" af den slovenske sangerinde Berta Ambrož.

9.12-12.31 Hanka Paldum & Dragana Mirković "Kad nas vide zagrljene" ("Når de ser os holde sammen") (Når vi holder sammen)

I 1980'erne var Hanka Paldum og Dragana Mirković nogle af de mest populære folk sangerinder i Jugoslavien. Hanka er fra Sarajevo og Dragana fra Beograd, og da de jugoslaviske krige brød ud i 1990'erne var det umuligt at opretholde kontakt på tværs af de nyetablerede grænser. Siden er det heldigvis blevet bedre og mange kunstnere har igen kunnet optræde sammen. Det gjorde Hanka og Dragana under covid-pandemien i denne 2020 sang, hvor de to sangerinder synger i omkvædet "Når vi holder sammen, spreder kærligheden sig over det hele. Igennem skove og små snævre veje kommer minderne frem og med dem også en lille krumme af håb, der flyver videre igennem enge og blommetræs-plantager. Der kommer sangen til os af sig selv (vi begynder at synge), og alle ser os holde sammen".

MAD

Burek

Burek blev bragt til Balkan af de osmanniske Tyrkere. Det er et bagværk bestående af dej der fyldes med enten kød-, ost-, spinat- eller kartoffel.

Sarma

Sarma er ruller af syltet kål fyldt med ris og hakket kød. I Serbien og Kosovo er det mest almindeligt at retten serveres varm og overhældes med tomatbouillon. I Bosnien-Hercegovina serveres retten også varm, men uden at overhælde den med tomatbouillon.

Ćevapi eller Ćevapčići

Små aflange kebabber af lam og oksekød, serveret med eller i pita-brød og med rå løg og evt. Kajmak (frisk flødeost). Spises til frokost, middag eller som snack. Kan bestilles i forskellige størrelser (mest typisk 5 eller 10 stykker).

Šljivovica / Slivovitz også kaldet Rakija

Blommebrændevinen šljivovica (slivovitz) er en vigtig affære for mange folk på Balkan, og ofte er den hjemmebrændte bedst. Laves på blommer og lægges efterfølgende i store trætønder i minimum tre uger. Herefter fjernes det øverstelag, og resten koger videre ved 100 grader i flere timer.

Som med vin afhænger smagen af tønder og årgang, af blommernes kvalitet og af området, hvor den produceres.

Rakija er fællesbetegnelsen for brændevin lavet på forskellige frugter, bl.a. abrikos, pære og kvæde.

Šljivovica er dog den mest almindelige form for rakija, og den betragtes som nationaldrik på Balkan.

Živjeli!

